

Presentació

La vida cultural de la nostra vila ha assolit, al llarg de molts anys, un altíssim nivell, en bona part atribuïble a diverses i valuoses aportacions d'escriptors com ara Salvador Espriu, Fèlix Cucurull, Ferran de Pol, Esyllt Thomas Lawrence i d'altres autors avui, afortunadament, encara vius. La nostra vila ha tingut cura en reconèixer la vàlua d'aquests autors nomenant-los fills predilectes i adoptius; aplegant els seus fons documentals i posant-los a l'abast des estudiosos; i, en el cas d'Espriu facilitant un itinerari que de la mà de Pep Quintana i Joan Dulsat, dura de fa 14 anys. Ara és tot un goig que s'iniciï un itinerari Ferran de Pol gràcies a l'esforç i col·laboració de la Biblioteca P. Fidel Fita, concretament d'Òscar Carreño, i de l'Ajuntament d'Arenys de Mar.

Ferran de Pol fou un home més proper als nostres convilatans del que a vegades s'assenyala. Molts dels qui érem joves als anys seixanta i setanta podem testimoniar de les tertúlies de cada dissabte al matí a la Biblioteca on vàrem fer l'aprenentatge de viure en llibertat i de respectar les idees més diverses. L'acollida generosa de la bibliotecària de l'època, Margarida Tura, feia possible escoltar com parlaven del diví i de l'humà, Josep M. Pons

Introducció

El projecte d'un itinerari sobre la figura de Lluís Ferran de Pol hauria d'haver sorgit fa molt de temps. Aquest ajornament tant injust ha trobat la seva fi durant aquest any tan especial: deu anys es compleixen de la mort de l'autor, i és un deure indefugible commemorar-ho com cal, homenatjant un escriptor que, encara avui, sembla instal·lat en l'oblit —hi ajuda, sens dubte, el seu tarannà personal, que defugia aquesta fira de vanitats en què sovint es converteixen les trobades públiques dels senyors de la cultura—. Aquest itinerari pretén, doncs, apropar-se a la geografia vital de Ferran de Pol, a aquesta geografia arenyenca on va néixer, on tornà anys després de l'exili mexicà; anys de penúries, de camps de concentració, en què l'escuma del mar, com el fil d'Ariadna, dibuixava darrere seu —al davant, la proa del Sinaï—, una promesa de retorn.

Així doncs, l'itinerari es presenta amb una doble intenció: en primer lloc, reconstruir un recorregut per aquells espais d'Arenys de Mar i de la rodalia que marcaren la biografia de Ferran de Pol i oferir-lo als interessats, des de la casa de naixement al passeig de Mar fins al mas d'Arenys de Munt, passant per aquells indrets on desenvolupà les seves tasques professionals, o aquells altres des d'on dissecionà l'entorn arenyenc amb ploma agermanada amb escarpells de cirurgia, o encara aquells que es convertiren en llocs de converses inacabables o de consells que havien d'esvaïr dubtes primerencs de precoces obres. Indrets, pedaços d'una geografia vital que volem rescatar de l'oblit i incorporar-los als llocs d'obligada referència a l'hora de capbussar-se en els espais de cultura arenyenca. Però, junt amb aquesta primera i primària intenció, vol conviure-hi una altra ruta; una ruta que proposa fomentar el vessant literari de l'autor mitjançant l'aprofundiment en aquells espais físics que li serviren d'inspiració a l'hora d'escriure una de les seves novel·les cabdals: *Miralls tèrbols*. Aquell Mareny que erigeix Ferran de Pol des de les planes de la novel·la configura un món propi, un món tancat per on desfilen el seguit de personatges que poblen les seves pàgines, les seves ambicions i dèries, els seus amors i frustracions, les seves riqueses i pobreses, un món sencer, en definitiva, que l'autor basteix a través dels personatges que l'habiten. Poques viles poden presumir d'haver estat tan literàriament construïdes, tan sistemàticament simbolitzades, erigides des del sòl de la referència física fins

Ferran de Pol

a les altures del llenguatge literari. Esdevinguda universal la Sinera espriuenca, sovint hom té la sensació que cal reivindicar, segurament enfosquides per la irradiant llum del mite espriuec, el Mareny de Ferran de Pol, la Rialda de Félix Cucurull, o encara en un futur qui sap si aquell Subirans de Teresa Bertran per on pul·lulaven les inquietuds i anhels identitaris d'Agnès Solà. El segon propòsit, doncs, d'aquest itinerari és submergir-se en els referents reals que possibilitaren la confecció de l'obra, despullar els espais de *Miralls tèrbols* d'indumentàries fictícies i apropar-los als interessats a través d'un recorregut detallat per cadascun dels indrets que apareixen a la novel·la.

Són aquests dos vessants els que busca difondre aquest itinerari, ahora que es pretén que aquestes planes siguin un digne homenatge a la figura de Ferran de Pol, a la seva obra i a la seva vida.

Óscar Carreño

Biblioteca d'Arenys de Mar P. Fidel Fita

Esbós biogràfic

Lluís Ferran de Pol neix el 17 de gener de 1911, vuitè d'una família amb nou fills. Estudià el batxillerat de lletres al Col·legi Valldemia de Mataró, en règim d'internat; d'allà va passar a estudiar Dret a la Universitat de Barcelona. Paral·lelament a la seva formació universitària se sent envaït per una passió literària que el portarà a llegir els clàssics i un seguit d'altres autors, mogut per l'arravatament juvenil més que per seguir un fil conductor de lectures guiades. Escriptor autodidacte, els seus primers textos els comentarà amb Joaquim Ruyra, que passava llargues temporades a Arenys de Mar.

A partir de la dècada dels trenta, Ferran de Pol iniciarà un seguit de col·laboracions en publicacions locals de l'època com *Oreig* i *Salobre*. L'esclat del conflicte armat l'any 1936 el converteix en instructor de milícies a Pineda de Mar. Abans, però, Ferran de Pol obté el premi de narrativa Joan Colom dels X Jocs Florals que organitzava l'Ateneu d'Arenys de Mar (1934), atorgat per un jurat on hi havia personalitats com Joaquim Ruyra o Carles Riba. Ferran de Pol s'allista a l'Exèrcit republicà i marxa cap al front d'Aragó. Mentrestant el mes de desembre del 1937 *Tríptic* guanya el premi Narcís Oller de contes, convocat per la Generalitat de Catalunya, obra que amb altres prosas

primerenques restarà inèdita fins a l'any 1964. La derrota republicana motiva la seva marxa pel Portús fins al Rosselló, on serà internat durant cinc mesos als camps de concentració de Sant Cebrià i Barcarés, l'experiència en els quals quedarà recollida en l'escriptura d'un diari, convertit en unes memòries a Mèxic, que no es publicaran de forma íntegra fins a l'any 2003 amb el títol de *Campo de concentración* (1939). Ferran de Pol va embarcar a Seta en el vaixell Sinaïa, patrocinat pel govern de Cárdenas, cap a Veracruz. Instal·lat a Mèxic participa en la creació de dues de les més importants revistes catalanoamericanes: *Full Català* i *Quaderns de l'Exili*, fundada amb el seu amic Joan Sales. A més, dirigeix la secció d'art del diari *El Nacional* i col·labora a la *Revista de Filosofía y Letras* de la Universitat de Mèxic. L'any 1946 es llicencia en Filosofia i Lletres per aquesta mateixa universitat, on coneix Esyllt T. Lawrence, amb qui es casarà poc abans de tornar a Catalunya. L'any 1949 torna de l'exili i s'instal·la a la masia de can Graupera d'Arenys de Munt, on va viure fins a l'any 1973, en què es traslladà al pis de la Platja Cassà d'Arenys de Mar. Al cap de poc d'arribar a Catalunya neix la seva única filla, Maria-Elvina. Des del moment de la seva tornada Ferran de Pol compaginarà la seva tasca professional com a advocat amb la creació literària i les col·laboracions periodístiques. Successivament publicarà: *Abans de l'alba* (1954), novel·la inspirada pel Popol·Vuh, recull cosmogònic i teogònic dels quixés-maies, i obra on queda palesa la seva passió envers la literatura precolombina; *La ciutat i el tròpic* (1956), que rebé el premi Víctor Català de l'any 1955; *Érem quatre* (1960), potser el cim àlgid de la seva narrativa, i on un cop més penetra en la imatgeria dels pobles precolombins; *Miralls tèrbols* (1966), edició definitiva de 1986, on acostarà la ficció a la seva vila natal; *De lluny i de prop* (1973), volum miscel·lani d'articles; els llibres infantils *Sedna* (1980) i *Entre tots ho farem tot* (1982); finalment l'any 1987 queda finalista del premi Sant Jordi amb la novel·la *Jo, ella i el càntic*, obra que resta inèdita. En el camp periodístic destaca la col·laboració setmanal que sota el títol d'Hores britàniques feia els diumenges al *Diari de Barcelona*, com també la seva participació en la revista comarcal *El Maresme* o al diari *Avui*. Menció especial mereix la seva col·laboració amb la revista arenyenca *Vida Parroquial*, on durant anys es féu càrrec de la secció infantil "Racó de la mainada". A partir de l'any 1988 Ferran de Pol alternarà les seves estades entre Y Bont Faen (País de Gal·les) i Arenys de Mar. Mor a l'edat de 84 anys, el 1995.

Un passeig per la vida

1. Casa de naixement (carrer Ample, 24)

Ferran de Pol neix l'11 de gener de 1911 en una casa situada al carrer Ample i construïda pocs anys abans. La casa, que es perllongava d'un carrer a l'altre, gaudia de l'entrada principal pel carrer Ample i d'un jardí que donava al passeig de Mar. Avui, l'entrada del carrer Ample conserva el trets característics del Modernisme. Edificada per Bernardí Martorell l'any 1904, hi veurem els guarniments que tant agradaven als modernistes: el recargolament dels motius decoratius de la façana, l'ondulació de les cornises que recorden el balanceig perpetu de les aigües del mar, com també els motius florals de les parets i les reixes que clausuraven pretèrites intimitats. La casa es bastí mitjançant tres pisos

que ofereixen una composició de gran simetria. A la banda del passeig Xifré, a l'alçada del número 11, hi trobem avui una construcció independent totalment renovada, fruit de les obres que es feren l'any 1940.

2. Entorns d'infantesa (passeig Xifré o passeig de Mar)

Les imatges d'infantesa de Lluís Ferran de Pol giren al voltant de la presència del mar. Aquest passeig Xifré, als inicis del segle XX era un espai erm, per on ja flamejaven les espurnes del carbó que en consumir-se movia aquells enormes trens que procedien de Barcelona; però el mar era més a prop. Des de casa seva Ferran de Pol contemplava els pals de les embarcacions de pesca que esperaven l'arribada de la nit per agitar les aigües mediterrànies i, encara, aquelles altres embarcacions que solcaven l'aigua de caloroses tardes d'estiu, afecció que es perllongaria en el temps, l'escriptor sempre amb els prismàtics a prop, per contemplar anys després, ja instal·lat amb Esiyllt al pis de la Platja Cassà (transcorren

els anys setanta), els detalls de les naus que desafiaven la mar. Els arbres que s'estenien a la vora del passeig oferien aixopluc del sol estiuenc i les reixes de ferro marcaven els límits d'allò que era públic i d'allò altre que restava clos als ulls curiosos. El passeig arribava fins a l'antic Balneari Lloveras, on avui trobem la plaça homònima. A la cantonada de la Riera trobem l'enorme construcció d'aquell que fou l'Hotel Raymond, símbol de l'Arenys turístic dels anys seixanta, avui convertit en un edifici d'apartaments.

3. Fàbrica tèxtil del seu pare (Platja Cassà, 18)

Als baixos de l'edifici de Platja Cassà 18, s'ubicava la fàbrica tèxtil regida pel pare de Lluís Ferran de Pol. La tradició industrial catalana trobà en la indústria tèxtil un camp de conreu propici i al voltant

de la costa maresmenca foren nombroses les empreses que s'hi dedicaren. Lluís Ferran de Pol, per la seva condició de fill petit, no treballà mai a la fàbrica del seu pare.

4. Casa de Joaquim Ruyra (rial Sa Clavella, 71)

El conegut escriptor Joaquim Ruyra, autor de *Marines i boscatges*, passava llargues temporades a la casa del rial Sa Clavella. Molt conegut i apreciat a la vila, Ruyra desenvolupà una gran activitat social a l'Arenys de Mar d'inici de segle. Escriptor consagrat, els joves aprenents d'escriptor de la vila sol·licitaven les seves opinions sobre aquells textos que encara pertanyien al silenci d'allò que és privat. Ruyra formà part del jurat que atorga l'any 1934 el premi de narrativa Joan Colom dels X Jocs Florals de l'Ateneu d'Arenys de Mar al text de Ferran de Pol *Els hereus d'en Xanta*. L'autor arenyenc explica al pròleg de la seva obra *Tríptic* l'experiència d'aquells anys amb l'autor de Blanes. Tot i així, la personalitat de Joaquim Ruyra exercí un influx determinant sobre el jove Ferran de Pol. És per això que en l'espai físic

d'aquest Itinerari biogràfic de Lluís Ferran de Pol resulta obligada la presència de la majestuosa casa ubicada al rial Sa Clavella, recentment reformada, i on es troba una placa de ceràmica.

Casa arenyenca de Joaquín Ruyra i Oms -1858-1939-

Mestre insigne de les lletres catalanes.

Potser el més gran escriptor que de qualsevol llengua fins avui he conegut.

Salvador Espriu

5. Casa de Francesc Arnau (Església, 4)

A les golfes de la casa de Francesc Arnau es reuniren durant els anys de caloroses disputes juvenils un grup de joves arenyencs que trobaven a la casa del carrer de l'Església un espai perfecte per a la discussió i l'intercanvi d'opinions sobre art, literatura i tot allò que hi cabés en les hores que hi passaven junts. Formaven part de les tertúlies l'esmentat Francesc Arnau, Antoni Subirachs, el pintor Joan Barrera i Ferran de Pol.

6. Redacció de la revista *Oreig* (rambla Bisbe Pol, 56)

A mesura que pugem la Riera venint de la platja, ens trobarem a la vorera dreta el número 56 de la riera del Bisbe Pol. Els baixos són ocupats actualment per una oficina de "La Caixa". L'edifici fou conegut com a can Milans i a l'inici del segle XX acollia la coneguda Sala Mercè i el Lion d'Or, un cafè que donava a la part de davant de la Riera i que era un notable punt de reunió social de la vila. Més endavant la Sala Mercè va tenir una sala on els arenyencs gaudiren de cinema durant anys. A l'edifici de can Milans es reuniren durant els primers anys de la dècada dels trenta la gent del Centre Catalanista Republicà. El Centre edità la revista *Oreig*, que fou dirigida per l'arenyenc Josep Maria Miquel i Vergés. Durant la vida de la revista, que es perllongà durant tot l'any 1932, hi col·laboraren importants personatges de la vida cultural de la vila. Així deixaren petjada a les seves pàgines Josep M. Pons i Guri, Salvador Espriu o el jove Ferran de Pol. A les planes d'*Oreig* Ferran de Pol escriví diverses columnes sobre art i literatura, com també unes

breus pinzellades de propòsit costumista.

7. Ateneu d'Arenys de Mar (revista *Salobre*)

L'Ateneu Arenyenc és una de les més prestigioses institucions de la vila. La seva ubicació actual data de l'any 1888. L'Ateneu fou un element clau durant la joventut de Ferran de Pol; a més de guanyar l'edició dels Jocs Florals de l'any 1934, que organitzava l'Ateneu i a la qual també aspiraven Salvador Espriu o Tomàs Roig entre d'altres, la participació de Ferran de Pol en la tan efímera com notable revista *Salobre* fou destacada. Editada l'any 1935 per l'Ateneu, *Salobre* no anà més enllà del segon

número. A les seves planes tornem a trobar bona part dels col·laboradors que tres anys abans havien encetat l'experiència d'*Oreig*. Els dos números de *Salobre* tingueren un marcat contingut cultural i literari. Molts anys després la publicació seria represa com a butlletí del Centre d'Estudis Josep Baralt. L'Ateneu, que durant molts anys competí amb l'avui desaparegut Casino en l'organització dels envelats i les festes populars de la vila, encara conserva una notable vida cultural i associativa.

8. Redacció de *Vida Parroquial* (El Racó de la Mainada)

Vida Parroquial és la revista senyera de la vila d'Arenys de Mar. Fundada l'any 1944, el primer número de la revista aparegué durant el mes de febrer d'aquell any. Fou a partir de 1969 –moment de la seva catalanització– quan es va incorporar a la redacció Lluís Ferran de Pol. I ho va fer fent-se càrrec de la secció anomenada El Racó de la Mainada, contraportada de la revista, on va escriure diferents contes i on féu una antologia de la literatura catalana adreçada als més

petits. Les trobades dels redactors i els col·laboradors de la revista es feien en el número 24 del carrer de l'Església, lloc on es troba la rectoria d'Arenys de Mar.

9. Despatx de treball (Pas Sota Estudi, 1)

Tot just tornat de l'exili Ferran de Pol es dedicà a l'exercici de l'advocacia, exercici que ja no deixà fins a la seva jubilació. L'espai de treball del Pas Sota Estudi adquirí una gran importància durant la segona part de la seva vida. Ubicat en l'espai que comunica la plaça de l'Església amb el rial Sa Clavella, el despatx, avui tancat, comptava amb dos grans finestrals, a través dels quals, i un cop descorregudes les cortinetes, es podia contemplar la façana de l'església. A partir dels anys 70 (quan baixaren a viure a Arenys de Mar) fou lloc de treball també d'Esyllt Thomas Lawrence, que ajudà Ferran de Pol.

10. Antiga Biblioteca (plaça de l'Ajuntament)

Ferran de Pol passà també moltes estones a la Biblioteca P. Fidel Fita, situada als baixos de l'Ajuntament. Actualment la Biblioteca és ubicada, des del 1996, a can Juncosa, a la confluència del rial Sa Clavella i el carrer de Bonaire, mentre al seu antic enclavament trobem avui dependències administratives de l'Ajuntament. Ferran de Pol participà molt activament en les tertúlies que s'hi feien tots els dissabtes al matí, tertúlies a les quals també acudien altres notables de les lletres arenyenques, com Fèlix Cucurull o Pons i Guri. Ferran de Pol també participà activament en els cursos de català que s'hi organitzaren des de l'any 1969 fins al 1971.

11. El mas (Arenys de Munt)

El mas fou la residència de Ferran de Pol i la seva muller, Esyllt T. Lawrence, des de la seva tornada de l'exili l'any 1949 fins al trasllat al pis

d'Arenys de Mar, situat a la Platja Cassà, l'any 1973. Fou, doncs, l'escenari de bona part del procés d'escriptura de *Miralls tèrbols*. La construcció, distribuïda en planta baixa i primer pis, acull actualment l'escola bressol La Caseta Amagada, i està encerclada per tot un seguit d'edificis que han acabat per treure-la de la vista general i comuna que hi havia de la riera del Panagall, indret on està situada. El mas té el seu origen al segle XVI, tot i que les reformes posteriors que s'hi feren no deixaren gaires petjades fundacionals. D'entre aquests elements reformats destaca el porxo, de voltes emblanquinades, des del qual s'obre la porta d'entrada, i els finestrans de gelosies de ferro que dibuixaven un caprici de tauler d'escacs.

12. Cementiri d'Arenys de Mar

Avançant pel passeig central del cementiri d'Arenys de Mar, envoltats de xiprers, trobarem a la banda dreta de l'ermita de la Pietat (vegeu punt 4 de l'Itinerari Espais cristal·lins) una filera de tres tombes majestuoses. La que està situada al mig és la tomba de la família Ferran de Pol. Coronada per una alta creu que s'enlaira cap al cel arenyenc, al peu de la qual s'estenen quatre làpides agermanades pels pètals oberts d'una flor. És aquí on descansa Lluís Ferran de Pol i és aquí on finalitza aquest recorregut per un bocí de la geografia vital del nostre escriptor.

***Miralls tèrbols*, espais cristal·lins**

La novel·la

Miralls tèrbols apareix per primera vegada l'any 1966, tot i que no fou fins vint anys després que aparegué la versió definitiva. De fet la seva redacció primera neix com un projecte de l'autor que no acabà de reeixir: sota el títol de *El port de lluny*, la finalment anomenada *Miralls tèrbols* havia de ser la primera part d'una saga que havia de recórrer els avatars històrics de la II República, la Guerra Civil i l'exili.

Ferran de Pol reconstrueix en la novel·la els conflictes que assolen un poble del litoral durant el convulsos anys vint del segle passat. Aquest Mareny no és més que el revers del seu Arenys de Mar. Però a *Miralls tèrbols* es condensen un grapat de temes. Sota la carcassa d'un nucli temàtic principal que queda constituït pel conflicte entre el constructor Jaurés i el seu fill Enric, conflicte que es teixeix al voltant de la pugna generacional entre pares i fills directament vinculada amb l'enfrontament de classe social, o millor, de conscienciació de classe per part dels joves de famílies benestants i el topament consegüent amb els pares, trobem la conflictivitat obrera dels anys vint, el tema del paper de la immigració en aquest conflicte (tema que ha portat Julià Guillamon a referir-se a *Miralls tèrbols* com un exemple notable de la novel·la catalana d'immigració i conflicte social), l'ambició desmesurada, el desarrelament, la insatisfacció del ric, la falsedat del poder, la hipocresia de les aparences.

Però també és una novel·la iniciàtica i d'aprenentatge, quadre de costums i realisme amb afanys mimètics. Tot això trobem a *Miralls tèrbols* i ho fem des de la certesa que l'espai es configura de mica en mica com el gran protagonista de l'obra. Aquest Mareny on Ferran de Pol situa els personatges i els conflictes que els devoren, aquest Mareny l'ombra del qual s'allarga plana a plana com l'accidentada construcció de l'escullera del seu port, aquest Mareny, resulta ser el gran protagonista de l'obra, espai simbòlic que troba el seu referent indissimulat en el nostre

Arenys de Mar. Un Mareny que s'alça des del joc i les obliques referències fàcilment despullades pels coneixedors del poble i de l'època.

Miralls tèrbols és, en definitiva, una obra que es capbussa en un temps pretèrit d'aquest espai nostre que és Arenys o Mareny, joc de realitat i ficció, veritat i inventiva, miralls tèrbols que ens tornen, en extraordinària paradoxa, imatges enlluernadores d'una història i d'uns tipus humans que habiten aquest espai literari del Mareny, suplantació literària d'aquest altre espai vital que us convidem a recórrer i que com aquella Sinera o aquella Rialda reposen en els centenaris carrers d'Arenys de Mar i en el perenne trànsit de la memòria.

Ruta del Mareny de *Miralls tèrbols*

“Vostè ja sap, senyor Jaurés, que la nostra vila va ser en el seu origen un simple barri de pescadors, un establiment provisional de Muntreny, situat cinc quilòmetres lluny del mar. Les incursions dels pirates no permetien viure prop de l'aigua, si no era amb grans precaucions [...] Sembla que la veig, aquella corrua d'homes que cada dia baixen al mar, a practicar-hi una rudimentària navegació de cabotatge, i a pescar. Abans d'acabar-se el segle XV el Muntreny té el seu barri marítim amb una vintena de cases arredossades al voltant de les torres de defensa, de cara al mar. Aquells homes acaben per no tornar al Muntreny. Es queden a la nostra platja, construeixen bastiments, trafiquen. Les quatre drassanes nostres són famoses. Com qui diu sense adonar-se'n han fundat un poble, el nostre: el Mareny “. (p. 40-41)

1. Camí de la Pietat

“Just on comença el costerut passeig dels xiprers, el cavall s'entremeix, pega estrebada al cotxe dels morts i aviva el pas. Però no cau la xurriacada temuda i l'animal torna a abaixar el cap i, mansament, sense delit, s'emprèn la pujada del cementiri.” (p. 21)

Iniciem la ruta darrere les petjades del carro que en Vadó condueix cap al cementiri, amb el cos de la mare d'en Jaurés sotragat per un camí irregular. El camí o passeig de la Pietat, o camí del cementiri com se'l designa popularment, arrenca des de la cruïlla dels carrers d'Avall, de Sant Pere i d'Andreu Guri per enfilel·lar-se fins al cementiri. Camí vertical custodiat per la presència de punxeguts xiprers, a una banda ofereix

la blavor de la Mediterrània i la vista panoràmica de la vila d'Arenys de Mar, cimejada pel campanar de l'església de Santa Maria; a l'altra banda, el barri de Sant Elm o barri dels Pescadors com se'l coneix popularment entre els arenyencs, construït durant la dècada dels seixanta com a habitatge per als pescadors que, procedents de Sant Carles de la Ràpita, vingueren a treballar al litoral maresmenc. Però els esglaons naturals, parterres coronats pels blocs de pisos del barri dels Pescadors a través dels

“Pugen a poc a poc la costa voltada de xiprers. A banda dreta unes vinyes velles s'escalonen fins a les parets blanques del cementiri. A banda esquerra, el mar, amb un miralleig encegador.” (p. 22)

quals s'obren els carrers de Vallmitjana i Josep Llimona, eren durant la dècada dels vint territori d'uniques vinyes que coronaven el cims mitjançant un recorregut de capricioses corbes. Avui el camí de la Pietat ens ofereix una visió extraordinària de la vila, del port i de la costa que l'envolta.

2. Esplanada del Cementiri

“Han arribat al cim del turó, al cementiri de Mareny. Gran portalada blanca davant la mar. S'entra per una escalinata de quatre graons. Des de la porta, el cementiri és un llarg camí fosc entre dues rengleres de xiprers que pugen amunt, amunt sempre.” (p. 25)

Superats els desnivells del camí de la Pietat ens trobem al cim de la serra de la Pietat. Aquesta esplanada, preàmbul del cementiri, un preàmbul des del qual hom gaudeix d'una perspectiva extraordinària del mar i de la vila d'Arenys de Mar, fou batejada amb el nom de plaça de Salvador Espriu. L'espai obert de la plaça ens permet respirar després de l'esforç de la pujada i meravellar-nos davant de la vista que ens ofereix l'enclavament.

“Aquell cementiri, migpartit per l'avinguda central, ascendint en tres esplanades fins al cim del turó, era als seus ulls la imatge més acabada i perfecta de la vida. A terra, a cada banda del passeig central, les creus de fusta dels enterrats per amor de Déu, el lloc dels pobres. Més enllà i tot al volt -veritable muralla de morts que rodejaven el clos-, les rastelleres dels nínxols on reposaven els morts de la classe mitjana. Dalt de tot, pujades ja totes les escalinates, les tombes dels rics, algunes amb figures de marbre i tot. Es mirava les miserables creus de fusta al cap dels monticles d'arena. Algunes eren noves i tenien flors músties dins un gerro esquerdat o sense nansa, a d'altres els mancava un braç i alguna només conservava el pal central, tort i gairebé podrit.” (p. 27)

3. Cementiri d'Arenys de Mar

En un dels marges de l'esplanada del cementiri o plaça de Salvador Espriu s'obre la boca de la gran portalada blanca que és pas d'entrada al cementiri d'Arenys de Mar; una escalinata de quatre graons ens separa del seu interior. Enclavament emmurallat per la blanquinosa calç de les seves parets, presideix el puig de la Pietat, conegut antigament com el turó d'Esfar, i que pren el seu nom actual de l'ermita que, anterior a la construcció del cementiri, es bastí durant el segle XVI.

El cementiri d'Arenys de Mar, que esdevé mite a la poètica espiuència troba en l'obra de Ferran de Pol un contrapunt que l'allunya del mite sinerenc amb una àcida visió d'una riquesa a la qual aspira en Jaurés per fer-se esculpir un panteó que apropi els seus, i encara els superi, als indians del Mareny. I certament, el cementiri d'Arenys de Mar ens ofereix la majestuosa presència d'escultures erigides per Josep Llimona, Venanci Vallmitjana o Frederic Marès entre d'altres, autèntiques obres d'art a l'aire lliure que volien significar la grandesa de nissagues enriquides en la llunyania d'encesos tròpics. De sortida avancem pel camí central, ribetejat de xiprers, i davant nostre, retallat sobre l'arc de la blanquinosa entrada, ens trobem el blau de la Mediterrània. Del cementiri

d'Arenys de Mar brota l'art de les seves escultures, la música de la seva poesia i la bellesa inaudita de les seves llegendes.

4. L'ermita del cementiri

"La darrera escalinata. Ara avançaven tots cap a la capella situada enmig de les tombes. Aquests eren els morts del capdamunt [...] Havien posat el baiard davant de la capella. En Jaurés es mirava els guarnits de metall lluent, i les tapes de fusta fina del taüt." (p. 29)

La darrera escalinata del cementiri conduïa, a la dècada dels vint, a l'ermita de la Pietat. La construcció, on sovint es deien les misses i celebracions dels enterraments dels arenyencs notables, fou bastida durant el darrer terç del segle XVII, molt abans de la construcció de l'actual cementiri. A mesura que aquest anà creixent, l'ermita de la Pietat quedà integrada en el conjunt funerari, envoltada de tombes, de creus de pedra i figures de marbre. L'aspecte actual de la capella és de la darrerria del segle XIX, segons les apreciacions de Josep Maria Pons i Guri.

5. Casa Pasqual (Carrer d'Avall)

"Acabades les obres de restauració i modernització a la vella casa dels Pasqual, acabem d'instal·lar-nos. T'escric a la sala amb una gran finestra sobre el mar a la casa pairal del meu marit, en aquest poble de la Costa [...] L'habitació des d'on t'escric és simple i m'hi trobo bé. Un gran sofà i dues butaques [...] i, retallat pel marc de la finestra, el mar." (p. 59-60)

Desfent el camí de la Pietat i baixant cap a la Riera pel carrer d'Avall trobem la casa Pasqual, situada al número 7 del dit carrer d'Avall. És en aquesta construcció on cal trobar el refugi de l'Angelina, un dels personatges cabdals de la novel·la, al seu exili del Mareny. El carrer d'Avall constitueix el perllongament natural del carrer Ample, perllongament trencat per la Riera. Durant la dècada dels vint, l'antiga carretera

passava per aquest carrer i ocasionava freqüents escenes de col·lapse. Com els casals del carrer Ample, els del carrer d'Avall s'estenien també d'un carrer a l'altre; per aquest es trobava l'entrada dels carros, per la banda del davant la façana principal, a través de les finestres de la qual els ulls es perdien en la magnificència del blau mediterrani. El casal dels Pasqual és un edifici del segle XVIII que pertanyia a una nissaga de mestres d'aixa que tingueren molt a veure amb el notable prestigi de què gaudiren els vaixells construïts a Arenys de Mar durant el segle XVI, prestigi que s'expandí més enllà de les terres del Principat. Casa de tres plantes amb marcs de pedra en cadascuna de les obertures de la façana i portal adovellat, la casa Pasqual comparteix veïnatge amb d'altres edificis emblemàtics de la vila.

6. Balneari Saperes (Antic Balneari Lloveras) Pl. Lloveras

“El senyor alcalde es refereix al donant d'aquest edifici [...] Va tenir una idea lluminosa [...], de regalar a la vila un balneari. Volia dir una casa amb unes banyeres, on tot el poble vindria a netejar-se. Amb la modesta quota que pagaria cadascú i un cop pagats els empleats, els calefactores, la llum, l'aigua, la conservació de l'edifici i resposades les tovalloles que els clients naturalment s'emportarien, encara quedarien diners per beneficència local. En fi, el balneari havia de ser un gran negoci.” (p. 62)

La finca davant del mar a la qual s'accedia a través de portes de rutilants vidres acolorits i sobre la qual disserta en Dotres no era altra que l'antic Balneari Lloveras, situat on avui es troba la plaça homònima. Hem creuat la

Riera des del carrer d'Avall i hem seguit el camí pel passeig Xifré fins a la plaça. L'edifici era conegut a l'època com El Sardinero i amb el pas dels anys arribà a convertir-se en un centre social que tan aviat organitzava balls com muntava obres de teatre i que sempre s'engalanava per rebre els visitants de Barcelona que mostraven entre la corredissa dels vilatans tot l'aparell del seu benestar burgès. L'edifici, que tingué diversos usos al llarg d'una història que neix amb la centúria del XX, fou enderrocat l'any 1982.

“Havíem entrat en un local ampli, amb grans vidrieres de colors a la moda del 1900. A banda i banda es veien una sèrie de portes numerades, segurament les cambres de bany. Les nostres veus ressonaven dins aquella buidor.” (p. 63)

7. Riera d'Arenys de Mar

La Riera d'Arenys de Mar és quelcom més que un nus de comunicacions viari que al seu caprici parteix la vila, pel mig i converteix les seves voreres en ribatges des dels quals contemplar la baixada torrencial de les aigües durant les tempestes de l'estiu i la primavera. La riera d'Arenys adquireix el paper de símbol; un símbol sobre el qual es postularen opinions divergents a l'entorn del seu cobriment, un cobriment que al parer d'uns mutilaria de manera irreversible la morfologia de la vila i, encara, la seva història, mentre uns altres defensaven el cobriment com una obligada resposta a les greus conseqüències que portaven les rierades. Sigui com sigui la Riera s'erigeix com el nucli socioeconòmic de la població.

Els primers signes de la seva urbanització es remunten al segle XVI. La seva conversió en eix social i comercial de la població data del XIX. A la meitat d'aquest segle es realitzà l'obra que acabà d'arrodonir la idiosincràsia de la Riera: l'arribada des de la Devesa de Girona d'uns plàtans que trobaven l'origen del seu naixement en un antull de Napoleó. Aquesta Riera que apareix i reapareix constantment a l'obra *Miralls tèrbols*, llit sorrós que enfanguen les aigües desbocades per la força dels xàfeces, és lloc d'obligat recorregut, un recorregut que ens ofereix la presència meravellosa d'algunes de les seves cases i la visió privilegiada de l'Edifici Xifré, antic hospital construït per l'indià homònim, com també una notable oferta comercial.

8. Trajecte de les vies de les vagonetes

“Sí, això dels taps és cert. Ja quan es va tractar de fer arribar el tren des de Mataró fins al Mareny, l’any 1856, l’alcalde d’aleshores va tenir les grans palestres amb la companyia. De fet la nostra gent d’aquell temps veia clar que el traçat de la via, ran de la platja, posava una barrera entre la nostra vila i el mar.” (Comentari d’en Dotres, p. 77)

“Des de la pedrera de can Solei fins al pont del carril, cap problema. Només les rierades, és clar. Cinc quilòmetres que ens donen poca feina, llevat dels aiguats forts. La dificultat començava al pont del tren. Per trencar cap a l’esquerra i anar al port, només hi havia dos mitjans: un pas a nivell o bé passar per sota el pont.” (Comentari d’en Jaurés, p. 76)

Des del mateix peu de la pedrera arrencava el tram de rails que havia de portar les vagonetes carregades de pedres fins a la platja d’Arenys de Mar. Els rails baixaven per la carretera nova construïda amb el propòsit d’evitar el nucli urbà d’Arenys de Munt i el camí de la qual transcorria paral·lel a la Riera. A la sortida d’Arenys de Munt enfilava Riera avall fins arribar a Arenys de Mar, creuava el poble longitudinalment de banda a banda, seguint sempre el camí natural de la Riera. Els rails continuaven el seu dibuix

per sota de les vies del tren fins arribar a la mateixa platja. No era, doncs, estrany que les pluges torrencials que negaven la població durant els mesos de primavera i tardor, però també durant els mesos de ple estiu, s’emportessin tot allò que trobaven al seu pas. Les vagonetes foren un obstacle que oferí poca resistència a la devastadora força de l’aigua, que en més d’una ocasió acabà arrossegant-les fins al mar. El traçat que seguien les vagonetes, quan les aigües de les rierades ho permetien, s’allargava més enllà dels cinc quilòmetres que separaven la pedrera de can Bellsolell de la platja arenyenca. En aquest recorregut assolat per la ferotgia de les aigües es desfermaven les preocupacions i les frustracions del constructor Jaurés de *Miralls tèrbols*.

9. Traçat de les vies del tren al Mareny

El 10 de gener de 1857 el tren arriba fins a Arenys de Mar. I ho fa com a conseqüència de la perllongació del tram de via que unint Barcelona amb Mataró acabà constituint la primera circulació ferroviària a l’Espanya peninsular. El tren, com comenta el Dotres de *Miralls tèrbols*, fou

contemplat com un obstacle que, evidentment, havia d’erigir una barrera entre la vila i el mar. El traçat de la via s’estén a la vora del mar com una cremallera que amb el pas del tren anés tancant l’obertura visual que fa perdre els ulls fins a l’horitzó mediterrani. Si veiem, no obstant això, el pas del tren des del port i seguim el trajecte que el porta a creuar la vila, l’escena ens remetrà a la fascinant visió d’aquells trens que, serpentejant a través de vies minúscules, creuen formes orogràfiques de cartró per amagar-se darrere un edifici de fusta que és el Calvari fins a desaparèixer de la nostra vista dins del túnel de pedra. Una imatge de petita maqueta i una visió d’ulls d’infant.

10. Casa d’en Coll (Carrer de la Perera)

La construcció del personatge d’en Coll sembla respondre a un doble referent. Si la pintura del personatge respon als trets característics d’un altre notable home de cultura arenyenc, l’escriptor Miquel i Vergés, amb qui Ferran de Pol tenia una relació de profunda amistat, l’espai escollit per situar el personatge al Mareny sembla respondre a la casa del carrer de la Perera propietat

“El gran casolot on vivien estava dividit en dues parts. En realitat eren dues cases comunicades. A la part del carrer de la Perera, quedava una façana estucada, amb balcons i grans finestres enreixades. Allí era on la senyora Coll rebia les seves amigues [...] Un pati posterior amb tot de rajoles de València i sortidor de majòlica acabava contra un mur de pedra, del qual la senyora de la casa havia atenuat la rustiquesa amb una glicina i buguenví·lea. Estaven molt de moda. Una petita porta oberta en aquest mur comunicava amb l’altra casa.” (p. 86)

de la família Espriu i on el poeta passà la seva infantesa i adolescència. La descripció de la casa d’en Coll que Ferran de Pol realitza en la novel·la respon amb exactitud a la casa pairal situada al número 27 del carrer de la Perera. L’amplitud de la façana central, amb finestres enreixades i porticons que clausuraven la privacitat d’espaioses sales que havien de facilitar el descans d’autoritats episcopals (la propietat fou adquirida a la darrereria del segle XIX pel bisbe Català), la presència dels balcons i la sensació de trobar-nos davant d’una construcció que acull dos habitatges, semblen justificar aquesta impressió. La descripció del pati de la casa corrobora definitivament la certesa de trobar-nos davant de la casa de Salvador Espriu.

“Enfilà la carretera del Muntreny. El camí era ple de sots, la grava descarnada feria les rodes de la moto. Els arbres de la dreta -a l'esquerra hi ha la riera, en un pla una mica més baix-, s'ajuntaven en una altra taca verda. En arribar al paratge anomenat l'Aljub, un migrat ramat de cabres que esbrotava l'herba resseca de la riera s'arremolinà prop del pastor, i el gos d'atura el bordà. Trencà per un rial a la dreta i li calgué alenir la marxa perquè la moto mal encaixava dins una rodiera. Les alzines feien una olor tendra, com de fusta acabada de serrar. [...] Després el camí polsós, amb la via de les vagonetes sempre a l'esquerra. Els roures de can Solei, la vella masia arrugada. I tot d'una aquell esqueixament, aquell enorme esvoranc de pedrera que ja s'ha menjat mitja muntanya.” (p. 96)

11. Camí de la pedrera de can Solei (Bellsolell)

La morfologia dels pobles del Maresme ve determinada per les rieres (vegeu el punt 7 d'Espais cristal·lins), conductes naturals de l'aigua de tempesta que baixava des de les serralades prelitorals, i que negaven la vida dels pobles en un reguitzell interminable de fangosos bassals a les voreres del corrent salvatgí que baixava riera avall. Una d'aquestes rieres, la que conduïa des del Marený fins al Muntreny de la novel·la, des d'Arenys de Mar fins a Arenys de Munt

com a espais referencials, és la que travessa el personatge protagonista de l'obra, girant a l'alçada de l'Aljub per enfil·lar un d'aquests rials tan propis de la geografia arenyenca i que semblen traçats com a fils afluents del riu principal que és la Riera. El camí, vorejat per migrats ramats d'ovelles i per la pols arenosa que el pas de la motocicleta deixa darrere l'Enric, ha de conduir-lo fins a l'espai novel·lesc de la pedrera de can Solei, que no és altre que l'antiga pedrera de can Bellsolell, que s'aixecava darrere la torre homònima, i que ja des del segle XVI havia estat explotada per tal de bastir l'obra de la nova església d'Arenys de Munt. Des del peu de la pedrera s'iniciava el camí de rials que havien de conduir les vagonetes carregades de pedres fins al mateix port d'Arenys de Mar. (Vegeu el punt 8 d'Espais cristal·lins). Actualment encara trobem en l'espai de la finca de can Bellsolell la imponent masia homònima.

12. Carrer Ample

El primer carrer que trobem a la banda dreta un cop iniciat l'ascens de la Riera des del passeig Xifré o bé des del soterrani que ens ha

facilitat l'arribada a la vila procedents de l'anomenada Primera Platja o Platja de Ponent o encara Platja de la Picòrdia, és el carrer Ample. El carrer Ample constituï durant molt de temps el centre neuràlgic de la vila. Com el seu nom popular indica ens trobem davant d'un carrer d'amplitud considerable, que s'obre a través de voreres on senyoregen importants construccions de cases centenàries. Temps enrere els casalots que en bona part encara ocupen el carrer, i entre els quals es troba la casa on va néixer el mateix Ferran de Pol, donaven a banda i banda del carrer Ample i de l'actual passeig Xifré. Les entrades de cotxeres ocupaven la part posterior, aquella que donava al carrer Ample; a les portalades principals, amb llindars enjardinats que anticipaven vestíbuls benestants, s'hi accedia a través del passeig Xifré. La casa dels Jaurés la podem

situar sense cap mena de dubte en aquest carrer Ample, i bé podria coincidir amb la casa on va néixer el mateix Ferran de Pol. (Vegeu el punt 1 d'Espais de vida).

“Els carrers són deserts. De tant en tant, una figura embolicada amb una bufanda o amb els plecs de l'abric voleiants avança contra el bufarut o desapareix darrere una porta. L'Enric trenca pel carrer Ample. Ja és a casa seva.” (p. 122)

13. Ermita del Calvari

“Pensem organitzar unes grans festes nàutiques. Invitaré les autoritats de Barcelona. A l'Ermita del Calvari es dirà missa de cara al mar, i el velar serà benèit en entrar al seu segon segle de vida.” (Parlament de l'alcalde, p. 162)

L'ermita del Calvari, des d'on l'alcalde del Marený té projectada aquella missa de cara al mar que ha de ser colofó obligat de tot un programa de

festes nàutiques per a la Festa Major del Mareny, és una capella que sota la senzillesa de formes romàniques fou construïda durant el segle XVI. Actualment, i fruit de les construccions posteriors, l'ermita del Calvari ha quedat tancada entre les parets de pedra de l'edifici homònim, a l'aixopluc perpetu d'aquelles llevantades que en temps pretèrits l'aïllaven de la costa, per donar-li, de ben segur, l'aspecte de misteriosa construcció. Avui no és més que un miratge del passat. L'ermita del Calvari resta encara envoltada de llegendes arenyenques. La seva mateixa construcció es diu que respon al penediment d'Hipòlit Doy, arenyenc que peregrinà fins als llocs sants per trobar la redempció d'un crim passional; a la tornada feu bastir l'ermita, la qual fou batejada com a Mont Calvari perquè justament aquest era un dels indrets sants en què l'Hipòlit buscà el perdó. Dins de l'ermita es podia contemplar la imatge d'un Sant Crist anomenat popularment l'Escabellat,

perquè li queien a banda i banda del cap dues cascades de cabells negres (actualment la imatge es conserva a l'església parroquial de Santa Maria). L'ermita fou durant segles lloc de veneració de navegants i pescadors que volien trobar-hi la protecció que havia d'assegurar-los la tornada a casa després de llargues jornades de navegació.

14. Cafè dels Menestrals (Cafè de can Flos/Centro Popular)

El Cafè dels Menestrals és l'espai on l'Enric i els seus amics s'emportaven en Jaume per escurar-li les butxaques en llargues sessions de pòquer. Darrere dels vitralls ofuscats de la porta d'entrada s'obria un bar que era punt de trobada dels estrats més populars d'aquell Mareny de la dècada dels vint. El referent del Cafè dels Menestrals cal trobar-lo a l'antic Cafè de can Flos, fundat i regentat per la família de l'insigne pedagog arenyenc, conegut també pel nom de Centro Popular i encara després de la Guerra Civil batejat com a Cafè Español. Avui, el núm. 17 de la riera del Bisbe Pol on s'ubicava l'antic cafè que en altres temps havia aglutinat

el nucli humil d'Arenys de Mar, un nucli que rivalitzava sense descans amb aquell altre situat tot just al núm. 19 i que formaven els senyors de la vila, és ocupat per una oficina bancària.

15. Rial del Fontori

Els rials d'Arenys de Mar s'estenen a banda i banda del municipi com a vasos comunicants que van a parar al cor de la Riera, artèria principal de la vila. Un d'aquests rials és l'anomenat rial del Fontori, mal anomenat, com matisa Pons i Guri, del Frontori. I és justament així com l'anomena Ferran de Pol a *Miralls tèrbols*. En aquest rial, affluent del del Bareu es troba l'horta on es reuneixen misteriosos i antics mariners, entre les enraonies i tafaneries d'un poble que busca en aquelles trobades cites il·lícites i prohibides. El rial, senyal idiosincràtic de la vila que no podia faltar en la recreació que Ferran de Pol fa d'Arenys de Mar en aquest Mareny simbòlic.

16. El Port

La vila d'Arenys de Mar ha viscut des de la seva naixença de cara al mar. Concentració de rudimentàries construccions marineres en el

“L'Enric constata que l'airet, la mica de marinada de la nit, ha asserenat bon xic la colla. Ara s'estan de cara al mar, pendents de l'espectacle primari d'uns colors i d'unes formes sorgides de la nit. Són, ara, com criatures amansides que, de mica en mica, deixen enrrera la borratxera del sopar de Festa Major. La Carminya [...] Segueix amb els ulls meravellats el camí de foc que un coet llaura damunt la negror de la nit, s'encanta amb la simulada palmera que cobricel·la un instant el mar.” (p. 189)

seu origen, la presència del mar marca poderosament la realitat del poble. La reivindicació d'un port de refugi que aixoplugués de les llevantades tardorenques els pescadors de la contrada data del segle XVIII. La proposta que llavors es tramità des del Gremi de Sant Telm pretenia aprofitar un espigó natural que es perllongava 200 metres mar enllà a la part oriental de la platja. La realització del projecte no prosperà, i no fou fins a la terrible tempesta que fuetjà la costa d'Arenys de Mar durant la primavera de l'any 1911, tempesta que causà una forta commoció al poble i que s'emportà no poques vides, quan finalment es decidí la construcció d'un port de refugi que havia de protegir de les adversitats climàtiques els pescadors que es movien per la façana marítima que s'estenia des de Sant Feliu de Guíxols fins a Barcelona.

port l'any 1961. El port pesquer d'Arenys de Mar ha acabat esdevenint un dels més importants de Catalunya. La possibilitat de passejar pels dos braços que s'alcen sobre

Els tràmits de l'inici d'obres s'allargaren fins a la subhasta pública mitjançant la qual la construcció del port fou adjudicada al constructor arenyenc Francesc Soler i Miró. És justament aquesta accidentada, i al cap i a la fi frustrada construcció del port, la que centra les peripècies de *Miralls tèrbols*. Com es narra a la novel·la, la construcció del port fou un catàleg d'accidents i problemes diversos; a les rierades que sacsejaven el municipi s'hi afegiren els problemes derivats de les vagues i els conflictes obrers que assotaren l'obra, com a reflux del conflicte que enfrontava els patrons i els obrers a Barcelona i que va passar a la història com el període del pistolisme. Finalment la construcció del port va quedar paralitzada arran de la fallida de l'empresa constructora. Els treballs no es reprengueren fins a l'any 1947, amb una nova empresa constructora que conclouria el

les esculleres, d'embrigar-se amb el salobre de les seves aigües, constitueix un plaer indescriptible amb un retall del blau mediterrani darrere nostre, a més d'un indefugible espai per als amants de la bona cuina marinera.

17. Pedrera de can Xicoy (pedrera de can Jalpí)

La segona de les pedreres des d'on es treien les enormes pedres granítiques que es posaven als vagons i que Riera avall havien d'arribar a la mateixa platja per tal de bastir les esculleres del port de refugi del Marenç, cal trobar-la en el complex de can Jalpí, tot i que a la novel·la Ferran de Pol l'anomeni can Xicoy. Dins del municipi d'Arenys de Munt la família Jalpí, que havia ocupat a partir

del segle XVII l'antiga masia que fou batllia d'Arenys, manà construir l'any 1900, en els terrenys ubicats al nord de la dita masia, un enorme castell al qual s'accedia per un camí ribetejat de plàtans d'espessa ombra; dos grans blocs independents, rodejats per una muralla, la base de la qual mullen les aigües d'un llac artificial. Les torres, les claus de volta de les finestres sostingudes per capitells o els relleus de les finestres superiors conferien al castell l'aire d'espai gòtic tan propi d'algunes construccions modernistes. La majestuositat del castell quedava remarcada per un entorn de tofuts boscos. Dins de l'espai enorme de can Jalpí hi havia una pedrera que fou extensament explotada durant la primeria del segle XX; d'allà s'obtingueren les pedres per a una segona fase de la construcció del port de refugi d'Arenys de

"Eren els primers dies de la pedrera nova, la pedrera de can Xicoy. Les dificultats i els embolics de l'altra pedrera s'havien acabat. El seu pare havia parlat clar als de can Solei [...] Doncs ja us la podeu confitar: m'he entès amb els de can Xicoy." (p. 210)

Mar, construcció que, com s'explica a la novel·la, acabà fent fallida.

18. Ajuntament del Marenç

[...] "Obre les portes del saló de sessions. És una cambra esbalandrada, amb fortor de resclosit. Sobre una llarga tarima descansa la solemne taula de la presidència, rodejada dels historiatos seients dels regidors [...] L'agutzil obre una porta lateral, la de la sala de comissions i ponències. Una llarga taula i butaques a cada banda presidides per un retrat del rei en uniforme militar. Amb les portes obertes, aquesta sala comunica el saló de sessions amb l'escala." (p. 243)

Aquest Ajuntament del Mareny, espai de mediació impossible, on s'apleguen treballadors i obrers per acostar posicions enfrontades i on acaben llançant-se les llustroses cadires de la sala de Plens del consistori a la novel·la de Ferran de Pol, es troba a la plaça de la Vila. Indret cèntric des del qual arrenca el ja conegut carrer Ample. L'edifici que avui acull el consistori d'Arenys de Mar fou antigament lloc de descans nocturn de viatgers i comerciants, un hostal bastit durant el segle XVII, que desenvolupà les funcions pròpies d'hostal fins que el municipi l'adquirí l'any 1773 per convertir-lo en consistori. Annex a les dependències municipals es troba l'espai on actualment hi ha l'Arxiu Municipal, i a la planta baixa del mateix

Ajuntament s'inaugurà l'any 1957 la Biblioteca Popular P. Fidel Fita (vegeu el punt 10 d'Espais de vida), que al 1996 es va traslladar a l'edifici de can Juncosa (cruïlla rial Sa Clavella carrer Bonaire). De parets blanques, l'entrada principal del Consistori la salvaguarda una enorme porta de fusta que s'alça al costat porxat de la plaça.

Bibliografia

En la bibliografia escollida de Ferran de Pol només fem referència a la primera edició de cadascuna de les obres

- ✓ *Abans de l'alba*. Barcelona: Selecta, 1954
- ✓ *Campo de concentración (1939)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003
- ✓ *El centaure i el cavaller. Jungla*. Barcelona: Barcanova, 1991
- ✓ *La ciutat i el tròpic*. Barcelona: Selecta, 1956
- ✓ *Cuernavaca*. Mèxic DF: Arte, 1948
- ✓ *De lluny i de prop*. Barcelona: Selecta, 1973
- ✓ *Entre tots ho farem tot*. Barcelona: Abadia de Montserrat, 1982
- ✓ *Érem quatre*. Barcelona: Club Editor, 1960
- ✓ *El gegant i el rabadà. Neu al parc*. Picanya: Bullent, 1993
- ✓ *Miralls tèrbols*. Barcelona: Club Editor, 1966
- ✓ *Notas para un estudio sobre Àngel Guimerà*. Mèxic DF: Universidad Nacional Autónoma, 1948
- ✓ *Sedna, la reina esquimal de la mar*. Barcelona: La Galera, 1980
- ✓ *Tríptic*. Barcelona: Selecta, 1964.

Organització: Regidoria de Cultura. Ajuntament d'Arenys de Mar
Coordinació: Mercè Cussó Cervera. Biblioteca P. Fidel Fita. Arenys de Mar
Text: Óscar Carreño Montero

Correcció lingüística: Assumpció Ribas. Servei Municipal de Català
Xavier Mir. Biblioteca P. Fidel Fita. Arenys de Mar

Disseny portada: Madisseny

Impressió: Impremta Anfruns. Canet de Mar

Difusió: Regidoria de Comunicació. Ajuntament d'Arenys de Mar

Fotografies: Arxiu Històric P. Fidel Fita. Arenys de Mar i Joaquim Mateu

Dipòsit Legal: B-41.948/2005

Agraïments:

Escola Bressol La Caseta Amagada. Arenys de Munt

M. José Ferran

Montserrat Fonoll

Francesc Forn

Josep Vicent Garcia Raffi

Josep Montmany

Hug Palou

Berenguer Pou

Ramon Verdaguer

La totalitat de les despeses d'elaboració d'aquest itinerari ha estat finançada per Instal·lacions J. Nogueras S.L.

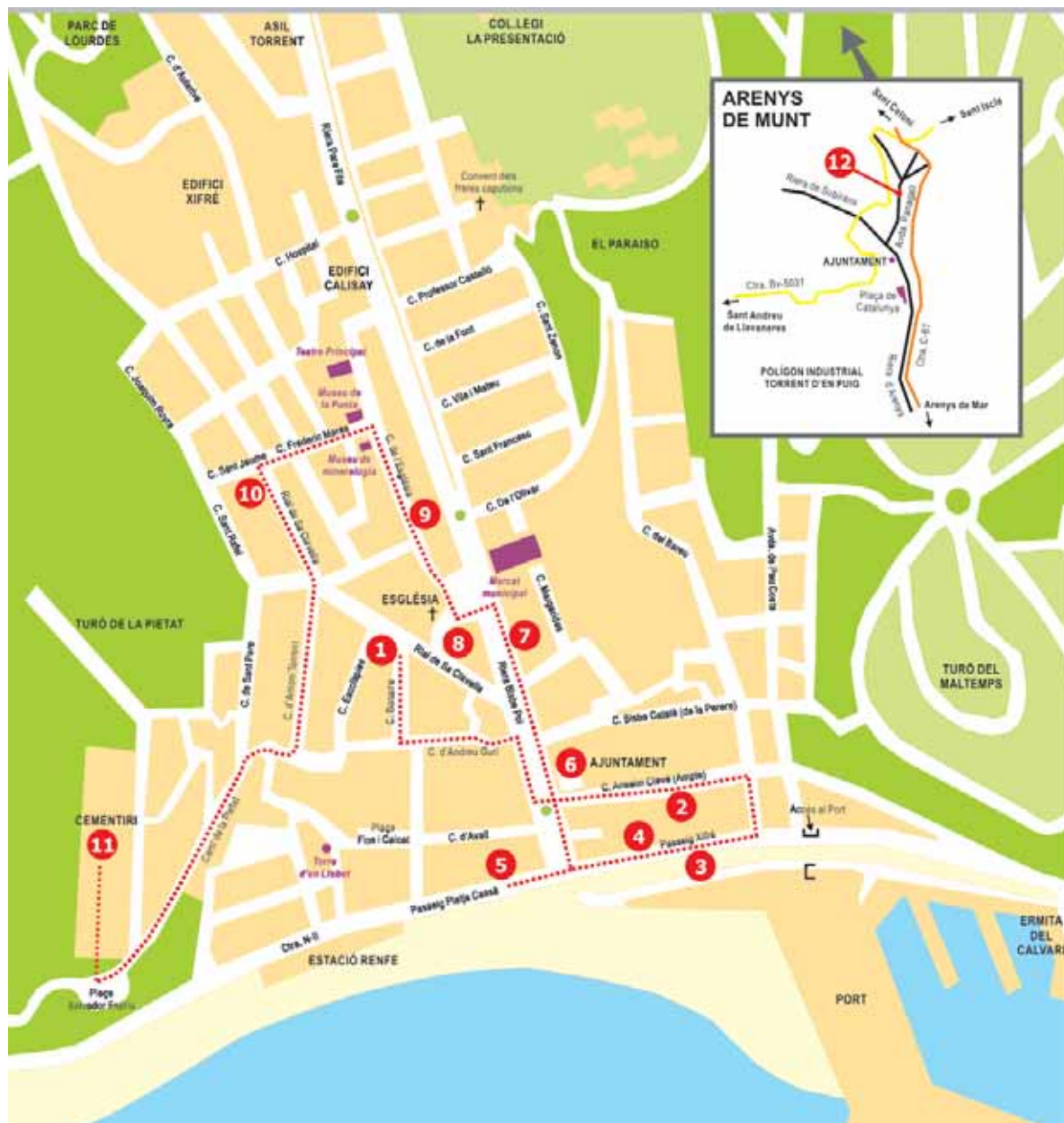
Els fragments citats de *Miralls tèrbols* corresponen a l'edició de Proa de 1985 dins la Biblioteca a tot vent, 235

ITINERARI - LLUÍS FERRAN DE POL:

ESPAIS DE VIDA

Ruta literària

- 1- **Sortida.** Biblioteca. Bonaire, 2
- 2- **Casa de naixement.** Ample, 24
- 3- **Entorns d'infantesa.** Passeig Xifre
- 4- **L'Ateneu arenyenc.** Revista *Salobre*
- 5- **Fàbrica tèxtil de son pare.** Platja Cassà, 18
- 6- **Antiga Biblioteca.** Plaça de la Vila
- 7- **Redacció de la revista *Oreig*.** Riera Bisbe Pol, 56
- 8- **Despatx de treball.** Pas Sota Estudi, 1
- 9- **Redacció de *Vida Parroquial*.** Església, 24
- 10- **Casa de Joaquim Ruyra.** Rial de Sa Clavella, 71
- 11- **Cementiri.** Nínxol de la família Ferran de Pol.
- 12- **El Mas.** Arenys de Munt, avinguda Panagall

..... Itinerari proposat

ARENYS DE MAR

Ajuntament
d'Arenys de Mar

Biblioteca P. Fidel Fita
Arenys de Mar

NOGUERAS